

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

№ 75 (6094). 1965 ч. март 31, среда | Өртөө 2 көп.

НОМЧУКЧУЛАР-БИЛЕ БЕСЕДА КУЧУЛУГ ТЕХНИКАНЫ— ШӨЛДӨРЖЕ

Көдөз ажил-агыйны улам ыңай
хөгжүдөр талазы-биле СЭКП ТН-ның
Президиумунун аймадап кылганы
болгаш эш Л. И. Брежневтин илет-
келинде айтыккан хемчеглерин чуул-
дугунап көргөн СЭКП ТН-ның Пле-
нумунун доктаалын совет кижилер
изни-биле чуулдугунап хүлээп ал-
ган. Бүдүрүлгө баазанын быжыгалаар
талазы-биле көдөзгө дуздалашсаан,
улаштыруучу ажил-ишчилер дери-
биле болгаш көдөз ажил-агыйны ма-
шиналарынын артык кезиктери-биле
хандыраарынын планын хуусаа бетин-
де күөсүдир дээш чүткүлдүг ажил-
дап турар.

Бистиң чуртувустун көдөз ажил-
агыйны амы-бүрү хай азыралары
болуп турары-биле ыңгалдыг. Моон-
биле холбаштыр, бүдүрүлгө чоруду-
галарын механизастары иледе на-
рын амыл болуп турар. Эрткен чыл-
да Совет Эвилелиниң улуттук кол-
хозтарга болгаш совхозтарга 600
ажыг тус-тус аттарлыг машиналар-
ны болгаш өскө-да хемчеглерин тех-
никанын берген. Бо чылын 100 ажыг
тус-тус аттарлыг чаз көдөз ажил-
агыйны машиналарын болгаш таары-
тырылгалары база бүдүрүп уна-
лар. Ол чорук продукцияны бүдүр-
еринге куш-аңыдыг үнөр чарыг-
даларын кызырар органы бээр.

1960 чылдан эгелээш Совет Эви-
линеги тракторларын өскө майы-да
чуртуундан уйну бүдүрүп унарун
турар. 40 ажыг чылдың мурунда
«Камри», «Колменец», «Запоро-
ж» деп биче күчүлүг болгаш өс-
күм чоруктуг тракторларын бүдүрүп
ундарын эгелээш, бистиң бүдүрүл-
гелериниң тергиниң шынарлыг ма-
шиналарын бүдүрүп унарун дүгөн
шингээди алган. Совет эрге-чагыр-
ганын халазында В. И. Ленинниң өң
дугайын күлөп чарааны 100 муң
иң азтар бирги беш чылда-ла
чурттуг хөдөөлөрүнче ажилдап үн-
ген. Ол хире сангын трактор ам чүг-
ле чагыс Беларуська ажилдап
турар. Беларуська трактор туду-
г.

Чад чылдың сөөлү чылы—1965
чылда көдөз ажил-агыйны машина-
ларын бүдүрүп талазы-биле планна-
ры күөсүдир чорук чоокку беш чыл-
да бистиң партиявыстың айтыкканы
көдөз ажил-агыйны материал-тех-
никти баазанын быжыгалаарынын а-
ажыг улуг программанын боттандыра-
рынга эге суур болур.

В. ПИМЕНОВ.
(СЭТА).

Ажыкты илдең-дир

АЛМА-АТА. (СЭТА). СЭКП ТН-
ның март Пленумунун шийтирилери
көдөз ажил-агыйны улам ыңай хөг-
жүдөрүнүгү улуг аргалары ажыдып
турар. Көдөз ажил-агыйны эконо-
миканын болгаш организастарынын
ның Назар эртем-шинчилел институ-
тунун директорунун оралакчысы
М. А. Говорун СЭТА-ның корреспон-
дентизи-биле беседазынга чугалааны
болза, тараа садып алырының чаз
өрткөртүниң колхозтарга ажыкты
мырыдай илдең-дир. Бистиң респу-
бликаның колхозтары ам планга ни-
киштир күрүнүгө саткан кызыл-та-
сы тонна бүрүзүндөн 80 рубльди,
а пландан амыр сатканы дээш 120
рубльди алыр апар.

Джамбул областың Свердловск
районунун «Күш-ажылчы тараачын»
деп колхозун чикер кылдыр ап ко-
розил. Ында кызыл-таас тарылга-
ны гектар бүрүзүндөн 2—3 тонна
тарааны ап турар, а ону бүдүрерин-
ге чарыгал 40—50 рубль болур.
Бир эвес чаз садып алыр өрткөртүн
эзууга алдынган түндөм кызыл-
тасты тарып өстүрүнгөн үнгөн бүгү
чарыгалдарын кызыр болза, орун-
дар апар.

Ажыл-агыйларын өскөн орун-
галары чарыгалдарында 5—6 из-
тап амыр турар.

Тараа белеткелдеринин чаз сис-
темазы эң бедик дүңүт дээш деми-
селди онза деттик турарын моон-
биле кады демдеглэри чугула.
«Күш-ажылчы тараачын» ышкаш
ыңдыг колхозтар планга бодаарга өң
дыкка хай тарааны хостуг садып
алышынынар эзууга күрүнүгө са-
дып болур-ла болгаш, ыңдыг болган-
да кол садып алыр өрткөртөгө немел-
ден алыр.

«Күш-ажылчы тараачын» болгаш
сугаттыг чер амылының өскө-да
колхозтарынын экономиктиг ар-
галарынын анализ болза, ам оларга
кызыл-таас эң ажыктыг култура бо-
луп турарын көргүскөн.

Ажыл-агыйларын өскөн орун-
галары чарыгалдарында, ажылдарын
комплексилг механизастарынга,
колхозчуларын култура-амырал
байдалын кижидеринге үнөр чарыг-
даларын көдөзүдүргөн органы бээр, а
ол чорук алызында баргаш, күш-
ажылдыг бүдүрүчүлүүн дыкка бед-
и-дер апар.

Кажан бис 17-ги параллелин
районунга чоруп турууста, 7-ги
америк флоттук суднолары, оон
иштинде авианосецтер болгаш эс-
кинесертер бистиң мурунуска үр
уеде дозуп, чоруп турган. Бистиң
кораблдарынын орун каш уаа
кежидир эртин, калдыг чүктөр
ап чорурүвүстү радио да-
чыктыр айтырп турган. Бис бо-
душтук орууусу-биле чорурүвү
үрүчүлүп турган бис, чүте дээр-
ге дөлегей сугларынга чоруп ту-
ган-ла болгаш бис. Америк ави-
аносецтер реактивтиг хыдыкчы

САТЯГО. Чилиниң төп да-
лыг районунга, Сантьягогун
сокуу талазында 140 километр
черге, күштүг чер шимчээшкени
болган. Өлгөн болгаш балыглан-
ган кижилер бар болуп турар.
Чүс-чүс кижилер ис чок чыккан.
Он хоорайларга улуг урелишкын-
иер болган. Айда шимчээшкени
күжү чеди-он балл чедип
турган.

САНТЯГО. Чилиниң төп да-
лыг районунга, Сантьягогун
сокуу талазында 140 километр
черге, күштүг чер шимчээшкени
болган. Өлгөн болгаш балыглан-
ган кижилер бар болуп турар.
Чүс-чүс кижилер ис чок чыккан.
Он хоорайларга улуг урелишкын-
иер болган. Айда шимчээшкени
күжү чеди-он балл чедип
турган.

САТЯГО. Чилиниң төп да-
лыг районунга, Сантьягогун
сокуу талазында 140 километр
черге, күштүг чер шимчээшкени
болган. Өлгөн болгаш балыглан-
ган кижилер бар болуп турар.
Чүс-чүс кижилер ис чок чыккан.
Он хоорайларга улуг урелишкын-
иер болган. Айда шимчээшкени
күжү чеди-он балл чедип
турган.

САТЯГО. Чилиниң төп да-
лыг районунга, Сантьягогун
сокуу талазында 140 километр
черге, күштүг чер шимчээшкени
болган. Өлгөн болгаш балыглан-
ган кижилер бар болуп турар.
Чүс-чүс кижилер ис чок чыккан.
Он хоорайларга улуг урелишкын-
иер болган. Айда шимчээшкени
күжү чеди-он балл чедип
турган.

СЭКП ТН-НЫН МАРТ ПЛЕНУМУНУН ШИИПТИРЛЕРИ АМЫДЫРАЛГА КУУСЕДИРИНЧЕ Часка белеткелге аныяктарнын үлүү

Чад чылдың сөөлү шийтирилг
чылында Тандының комсомолчу-
лары болгаш аныяктары кажангы-
дан-даа артык кызымаккай-биле
ажылдап, часкы тарылгага белеткел-
лиг шынгырадып турар. Районун
колхоз-совхозтарынын комсомол ор-
ганизациялары боттарынын хурал-
лыгына часкы хову ажылдарында аны-
я-өскөнниң кижилегинин дуга-
йында айтырыгын тус-тузунда чуга-
лашп дозупкан, белеткел ажылдары-
нга идешкейлиг кижилер келгенер.
Амгы үеде ажил-агыйларын хову
турлагларында 500 ажыг аныяктар
болгаш комсомолчулар ажилдап ту-
рар. Чамдык ажил-агыйларын сеп-
теге мастерскаларын техниканын бү-
рүн белен кылдыр дозуп алган.

Техника септегелдинге алынгаш
«Элетес» совхозун, «Совет Россия»,
«Коммунизм» херелн болгаш «Ре-
волюцияны чалыкчы» колхозтар-
нын механизаторларын илдең-дир
киришкенер. Бо ажил-агыйлар
техника септегелдинин шынары эң
болгаш көдөз ажил-агыйнын көжү
машиналарын бүдүрүп чечетээр та-
лазы-биле ажил оларда бедик де-
неге чоруттуган. Уа ажил-агый-
ларын партия, профсоюз болгаш
комсомол организацияларын септе-
келерин болгаш механизаторларын
ортузунга социалист чарыктарын
үрө-түңдүлгү дүрүп шылааныр.
Чарыктарын түңдүлгүдөй ай-шаа-
да үзүлүп, тилекчилерин шамал-
макталдыга чедирп келген.

Ам үнгөн колхозтарга болгаш
совхозтарга аныяктар чүте техника
септегелдинге эки киришкен эвес,
харын-даа хову-шөлдерге органи-
зил болгаш минералдыг кемчи-
тиглер сөөртүрүп улуг түтүн
киргенер. Ол ышкаш сугаттыг
чарыктары бугаларын аштаар тала-
зы-биле комсомолчуларын болгаш аны-
яктарын шевин организастагылаан.
Районун ажил-агыйнын кол
адыры—чер ажылы болганда, орта
чалыг кижилерин дескекчөк ты-
выгыр күжүн көп ажилдаар, час-
кы тарылганын чедипкиниң чоруду-
рынга улуг жүрү-дузалыг. Ычтанга
колхозтар болгаш совхозтарда ком-
сомол организациялары комсомол-
чуларын күжү хову бригадалары-
нын, эвенотарын четчирткелге мөө-
нөп турарлар. Бо хүнерге чедир
Танды районда комсомолчу-аныяк-
тарын 5 трактор-хову бригадаларын
үзүп тургускан. Аныяктардан тур-
густунган 29 хире кукуруза эвен-
отарын шилп чечелээш.

Техниканы часка бүрүн белеткел
алдырында аргыда, орта четчир са-
ныг механизаторларын ужуражыры
улуг жүрү-дузалыг. Бар бүтү тех-
ика ажил-агыйларга бузулут туруп
эзерлиг туруп дээр болза, аныяк-
өскөнниң аразында ыңдыг калдыр-
ларын чечир кылдыр шилп алган ту-
рар. Бөрдүлгө программанын олар
апрель 15-те дозурлар. Ындыг бол-
ганда часкы тарылга олар чаз кур-
лава-даа районга херелеттинге чо-
гуп механизаторлардан 300 хире
кижи ам-лаа чедиптес. Оларын чет-
челеринге комсомолчулар бүтү бар
аргаларын ажилдап тургаш, илде-
ң-дир кижилер хүлээлгелг.

Район бо чылын 6293 га сугат-
тыг шөлге тарылга чорудар. Сугат-
тыг чарыктар көп ажилдаар, оон ба-
дик дүжүтү алыр сорулга-биле ра-

йонун аныяктары болгаш комсомол-
чулары сугтарылга системанын
аштап аргылашканынга, чаз буга-
ларын казарыга шевтерин улам-ла
көсүзү-биле организастаар апар.
Сугтарылгага кижилер тускай комсо-
молчу-аныяктар эвенотарын тургузар
талазы-биле чамдык комсомол ор-
ганизацияларын алаан ажилдарын чор-
да бергени өөрүтүг. «Коммунизм»
херелн колхозун комсомол комите-
ди (секретары А. Ушакова) кышкы
үеде сугаттыг шөлдерин бедирле-
ринге моондктарын туруп кызыры-
га аныяктарын шевин эки үдүртүп
келген. Ам ол ажил-агыйнын 560
га тараа шөлү будукаттыгын. Ын-
дыг ажилды ол ышкаш «Межегей»
болгаш «Элетес» совхозтарын аны-
яктары чорудуп турар. Чокта чаз
«Межегей» совхозка аныяк сугтар-
чыларын район семинарын чорут-
кан. Ол семинарга кышкы бугу-
лашкын болгаш сугтарылга систем-
анын аштап аргылашкын талазы-
биле дуржулга солугагы болган.

Бо үе болза техниканын дешил-
гелг дугазы чокка бзым кылдын-
мас апарган үе болуп болгаш. Часкы
тарылгага тракторларын болгаш кө-
дөз ажил-агыйны машиналарын бүрүн
болгаш шынарлыг белеткел алы-
гышкы, ону бедик темпелг чорудар
дээр болза, берге болуп чугаажы.
Бо хүнерге чедир районун колхоз-
совхозтардан бар аны-бүрү мар-
залыг 676 тракторлардан 474-тү сеп-
теттинген. Көдөз ажил-агыйны ма-
шиналарын: 499 адазынын—373-
жү, 150 лүшлүлүгүн—104-тү, 111
көжүг херекселдерин—43-тү,
2038 комплект илпир, 439 селкээ
септеттинген.

Ажыл-агыйларда техника септе-
гелдин темпин болгаш оон шына-
рында септеччилерин аразында куш-
ажылдыг организастаашкынында ам-
лаа чептестер барын чокта чаз ра-
йонда партия-куурне контроль ком-
итетин болгаш колхоз-совхозтарда
комсомолчу проекторларын катат
чорткан рейдиз илерткен. «Тиле-
дес» совхозта болгаш дуржулга
станцияда техника септегелдинин
шынары күдү деңгеле. «Тиледе-
с» совхозта көдөз ажил-агыйны ма-
шиналарын 50 хууа септеттинген, час-
кы хову ажылдарында иң азчелгил
ажылдарында совхозта 103 механиз-

атор чедиппейн турар. Бо дээр-
ге септеге ажилынче комсомол ком-
ити аныяктарын багыт аныктып
келген херечилер турар-дыр.
Дуржулга станцияда бо талазы-
биле байдал оон дээр-десет. 125
трактордан бөгүн чедир чүте 75
трактор ховука үнүп болур, ийи
азчелгил ажилдарында 43 механиз-
атор чептес болуп турда, ында ком-
сомол организацияларын секретары,
станциянын улуг агроному Л. Ма-
гуев сагыш амыр олуруп турар. Аны-
яктарын болгаш комсомолчуларын
ажылдык ол чугула адырыче комсо-
молчу үдүртүкчү баштап, дүтүр-
ээнин тургузар болуп дег.

Хову турлагларын тараажыларга
болгаш механизаторларга таарым-
лыг кылдыр тургузары, аңа партия-
нын көсүк агитациянын бедик дең-
гелег чорудары негеттиип турар.
Дозуп, плакаттарын бижип дозур,
турлагларын дерилгелдин шынарлыг
кылдыр—ол бүтү ажилга комсомолчу-
ларын, башкыларын, библиоте-
ка, клуб эргелекчилерин өндөлдөр бол-
за чогутур. «Тиледе-с» совхозта бо
ажылдар бүрүн дозурган. Аңа кө-
дөз клуб эргелекчилер Алексей Ам-
ыра, механизатор Тумат Селен-оол,
Сергей Ондар олар илдең-дир ки-

ришкенер. Ол ышкаш «Коммунизм»
херелн колхозта комсомол ком-
итеди бо ажилды эки чорудуп ту-
рар. Часкы тарылга үеинде чорудар
ажылдарын тематиктиг планын
чамдык комсомол организацияларын
чедипкиниң дозуп турар. Районда
агитаторларга аныяктарын часкы тары-
лга үеинде эки организастаар сорул-
га-биле, чокта чаз районун култу-
ра килдин клуб эргелекчилерин
болгаш библиотекаларын район
семинарын организастаан. Механи-
заторларын културлуг дыштанды-
ган организастаар сорулга-биле кон-
церт бригадаларын белеткээр ажил
чоруп эгелээш.

Тандынын комсомолчулары бо чы-
лын боттарынын хову-биле 45000 га
терге тараа култураларын өстүр-
гө, бургузудин ортума-биле 11,2
центнер дүжүтү турар, 10500 га
терге кукурузаны өстүргөн, гект-
рында-ла 250 центнерден эвеш
эвес нуган массаны алыр, 650 га
шөлге картофельди олтургаш, оң
гектарында-ла 100 центнерин алы-
рын хулаанып алганар. Ол сорулга-
ларын күөсүдир арга бисте бар-даа.

С. СЕДЕН-ООЛ,
ЫЖСМ-нин Танды райкомунун
секретары.

ПЛЕНУМУН МАТЕРИАЛДАРЫН ТАНЫЖЫП ЭГЕЛЭЭН

БЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефон-би-
ле). Барымы-Хемчик районун со-
вхозтарында, колхозунда болгаш ра-
йон төвүнүгү коллективтеринде СЭКП
ТН-ның март Пленумунун материал-
дарын калбаа-биле таныжып эге-
лээш.

«Большевик» колхозтук төвүгө
болган хуралга Топ Комитеттин Пле-
нумунун «СССР-ниң көдөз ажил-
агыйны улам ыңай хөгжүдөр тала-
зы-биле сугаттыгыны чамдык кышкы
агитациянын бедик деңгелег чорудары
негеттиип турар. Чокта чаз ра-
йонда партия-куурне контроль ком-
итетин болгаш колхоз-совхозтарда
комсомолчу проекторларын катат
чорткан рейдиз илерткен. «Тиле-
дес» совхозта болгаш дуржулга
станцияда техника септегелдинин
шынары күдү деңгеле. «Тиледе-
с» совхозта көдөз ажил-агыйны ма-
шиналарын 50 хууа септеттинген, час-
кы хову ажылдарында иң азчелгил
ажылдарында совхозта 103 механиз-

атор чедиппейн турар. Бо дээр-
ге септеге ажилынче комсомол ком-
ити аныяктарын багыт аныктып
келген херечилер турар-дыр.
Дуржулга станцияда бо талазы-
биле байдал оон дээр-десет. 125
трактордан бөгүн чедир чүте 75
трактор ховука үнүп болур, ийи
азчелгил ажилдарында 43 механиз-
атор чептес болуп турда, ында ком-
сомол организацияларын секретары,
станциянын улуг агроному Л. Ма-
гуев сагыш амыр олуруп турар. Аны-
яктарын болгаш комсомолчуларын
ажылдык ол чугула адырыче комсо-
молчу үдүртүкчү баштап, дүтүр-
ээнин тургузар болуп дег.

Хову турлагларын тараажыларга
болгаш механизаторларга таарым-
лыг кылдыр тургузары, аңа партия-
нын көсүк агитациянын бедик дең-
гелег чорудары негеттиип турар.
Дозуп, плакаттарын бижип дозур,
турлагларын дерилгелдин шынарлыг
кылдыр—ол бүтү ажилга комсомолчу-
ларын, башкыларын, библиоте-
ка, клуб эргелекчилерин өндөлдөр бол-
за чогутур. «Тиледе-с» совхозта бо
ажылдар бүрүн дозурган. Аңа кө-
дөз клуб эргелекчилер Алексей Ам-
ыра, механизатор Тумат Селен-оол,
Сергей Ондар олар илдең-дир ки-

ришкенер. Ол ышкаш «Коммунизм»
херелн колхозта комсомол ком-
итеди бо ажилды эки чорудуп ту-
рар. Часкы тарылга үеинде чорудар
ажылдарын тематиктиг планын
чамдык комсомол организацияларын
чедипкиниң дозуп турар. Районда
агитаторларга аныяктарын часкы тары-
лга үеинде эки организастаар сорул-
га-биле, чокта чаз районун култу-
ра килдин клуб эргелекчилерин
болгаш библиотекаларын район
семинарын организастаан. Механи-
заторларын културлуг дыштанды-
ган организастаар сорулга-биле кон-
церт бригадаларын белеткээр ажил
чоруп эгелээш.

Тандынын комсомолчулары бо чы-
лын боттарынын хову-биле 45000 га
терге тараа култураларын өстүр-
гө, бургузудин ортума-биле 11,2
центнер дүжүтү турар, 10500 га
терге кукурузаны өстүргөн, гект-
рында-ла 250 центнерден эвеш
эвес нуган массаны алыр, 650 га
шөлге картофельди олтургаш, оң
гектарында-ла 100 центнерин алы-
рын хулаанып алганар. Ол сорулга-
ларын күөсүдир арга бисте бар-даа.

С. СЕДЕН-ООЛ,
ЫЖСМ-нин Танды райкомунун
секретары.

ТОЖУНУН МАЛЧЫНАРЫНДА

Тожу районун «Совет Тыва» кол-
хозунун малчыларын СЭКП ТН-ның
март Пленумунга «СССР-ниң көдөз
ажыл-агыйны улам ыңай хөгжүдөр
талазы-биле сугаттыгыны чамдык кышкы
агитациянын бедик деңгелег чорудары
негеттиип турар. Чокта чаз ра-
йонда партия-куурне контроль ком-
итетин болгаш колхоз-совхозтарда
комсомолчу проекторларын катат
чорткан рейдиз илерткен. «Тиле-
дес» совхозта болгаш дуржулга
станцияда техника септегелдинин
шынары күдү деңгеле. «Тиледе-
с» совхозта көдөз ажил-агыйны ма-
шиналарын 50 хууа септеттинген, час-
кы хову ажылдарында иң азчелгил
ажылдарында совхозта 103 механиз-

атор чедиппейн турар. Бо дээр-
ге септеге ажилынче комсомол ком-
ити аныяктарын багыт аныктып
келген херечилер турар-дыр.
Дуржулга станцияда бо талазы-
биле байдал оон дээр-десет. 125
трактордан бөгүн чедир чүте 75
трактор ховука үнүп болур, ийи
азчелгил ажилдарында 43 механиз-
атор чептес болуп турда, ында ком-
сомол организацияларын секретары,
станциянын улуг агроному Л. Ма-
гуев сагыш амыр олуруп турар. Аны-
яктарын болгаш комсомолчуларын
ажылдык ол чугула адырыче комсо-
молчу үдүртүкчү баштап, дүтүр-
ээнин тургузар болуп дег.

Хову турлагларын тараажыларга
болгаш механизаторларга таарым-
лыг кылдыр тургузары, аңа партия-
нын көсүк агитациянын бедик дең-
гелег чорудары негеттиип турар.
Дозуп, плакаттарын бижип дозур,
турлагларын дерилгелдин шынарлыг
кылдыр—ол бүтү ажилга комсомолчу-
ларын, башкыларын, библиоте-
ка, клуб эргелекчилерин өндөлдөр бол-
за чогутур. «Тиледе-с» совхозта бо
ажылдар бүрүн дозурган. Аңа кө-
дөз клуб эргелекчилер Алексей Ам-
ыра, механизатор Тумат Селен-оол,
Сергей Ондар олар илдең-дир ки-

ришкенер. Ол ышкаш «Коммунизм»
херелн колхозта комсомол ком-
итеди бо ажилды эки чорудуп ту-
рар. Часкы тарылга үеинде чорудар
ажылдарын тематиктиг планын
чамдык комсомол организацияларын
чедипкиниң дозуп турар. Районда
агитаторларга аныяктарын часкы тары-
лга үеинде эки организастаар сорул-
га-биле, чокта чаз районун култу-
ра килдин клуб эргелекчилерин
болгаш библиотекаларын район
семинарын организастаан. Механи-
заторларын културлуг дыштанды-
ган организастаар сорулга-биле кон-
церт бригадаларын белеткээр ажил
чоруп эгелээш.

Тандынын комсомолчулары бо чы-
лын боттарынын хову-биле 45000 га
терге тараа култураларын өстүр-
гө, бургузудин ортума-биле 11,2
центнер дүжүтү турар, 10500 га
терге кукурузаны өстүргөн, гект-
рында-ла 250 центнерден эвеш
эвес нуган массаны алыр, 650 га
шөлге картофельди олтургаш, оң
гектарында-ла 100 центнерин алы-
рын хулаанып алганар. Ол сорулга-
ларын күөсүдир арга бисте бар-даа.

С. СЕДЕН-ООЛ,
ЫЖСМ-нин Танды райкомунун
секретары.

100 хойга онаштыр- алган хураган	101	95
Центнер дүстүн бот- үнеси (рубль-биле)	174	280
Центнер хой эдинин бот-үнеси (рубль-биле)	43	58
Хойжуларның ортумак жыл таавыри (рубль- биле)	113	96

Моон ап көөрө, хойжу бригада-
ның көртүзгүлери ол-за ажал-агый-
нын ниети көртүзгүлеринден дыка

түннели-дир. Допчулаарга, хой ажы-
лымч интенсификацияны орут-биле
партуунаы сл.

Чооду Чалбаа сөөлүг каш чыл-
дарда хой ажылынга бедик көргүзү-
п турган доктаамал чедип ал, бедик
чынарлыг, чинк өрткестиг продукция-
ны бүүдүрүп келген.

Ол ам кашыныын байлалы баксы-
лаат, дыштынылгада кирген. Инача-
лаа бодунун арга-дуржулгалары
сык малчынынга чугаалп бээринге,
аларга дуза кадарынга ол күтөдиг.
Ажылынга ботунун ажилан турган
дойжу бригадасында ажил-херестик
байлалычче ол күтөзөнгейни салып
турар.

Беседаны бижэп
М. ЛЮНДУП.

буугаар чорутпаан. Шичангаш төрүүр 1000 аягш баш хойнуң амгы үеде үлөү чартың кезин оолдаан. Бу чалың атеизмин бээр төрөз 32 инкөөриниң 20-зинге әдержилге чорутпаан. Фермаларда мал төрүдөр, чаш мал хулаң алыр, ону доруктурар тускый өрөөдөр чок.

Мал кыштагашаашкынында четпесерин чалайдыр тазаны-биле боттуп емчегелерин албаан, малчынар-биле, мал ажымынын тускый эркектеринер-биле ажалды көпкөткөн.

артия-курүне контролюнуч район
омитеди хемчег хүлээткен. Зоотех-
никтиг хемчеглерни өжижитпани,
нал ажылынга когаралдыг уржук-
арны таварыштырганы дээш зоо-
техник Достай-оолдун чартыг ай ша-
лынын тырттарын шийтпирвээн.

М. СЕВЕН

3240 кг немелде деңизини алганар,
азы бир башка оыаштыр хонукта
ортумаагы 919 грамм немелде
деңиз адылган. Чогуур хуусада
деңиз булгаар алза чогуур немелде
деңизден 369 граммыны ачыр ал-
ганнары ол.

Эш Кара-оолдун ууртуканы бо-
ловенчону келжигунери Иргит Ба-
зыр, Оюн Хордуу, Хертек Донмас-
овлар олаар оыашкан азылкан ак се-
ткилдик куудей, боттарынын те-
лестиги уууун кийргенер.

К. АГБАН-ШИРАП.

«Сукпар» сөхтүс.

Ам хүннүү-нэ дая бажындай
орайга чедир молдунгалар ча-
нында турар: оларга чом белет-
кем, суг чымындай бээр, каяз
ийтин аштан арыгзаар...

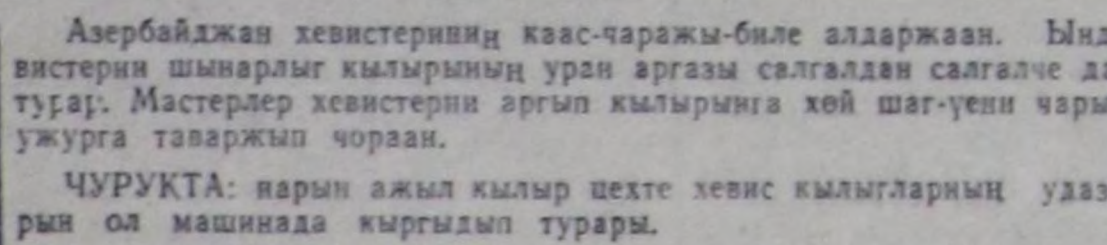
Ийи ай артекем, бригадир аш
Старадумол келгеш: — кончул
аки-дир, Оюн, шарыжыктыр се-
мираз-дир, саяндындай 10 хире-
н курунге киярээ — дааи.

— Арай-да хоумунчыг-дыр-
аа, Анатолий Серафимович. Ам-
да бир ай семити азыраан бол-
зума! — деп, Оюн чугаалаан.

Ортумкал өрү күштүг өш
шарыжыкты Оюн Доржуун ко-
данындай күртүгө саткан.

П. ПОЛОВ.

риптеринге белен кылдыр чыскаап
каан.

ДЕПУТАТТАР АЖЫЛДАП КИРИПКЕН

Кызыл хоорай Советиниң бирги сессиязынга

ЧОӨБТА чаз болган сонгулда-биле Кызыл хоорай Советиниң чаз сонгустурун составы болу-нуң бирги сессиязынга чыгып келген. Депутаттар төлөөлекчи-леринин даасканы-биле сессияны депутат И. Т. Кызыл-оол ажит-кан.

Сессия бир дугаарында органи-застыг айтырларын чуулашкан. Хоорукчуларын сонгаан, оон даргазына С. Х. Кошкынов, дарганын орадакчыларына А. Ф. Лушниковту болган М. М. Попова, секретарына А. Н. Кем-кеденни сонгаан. Хоорукчуларын килдистер эреклектилерин бадылаан болган хоорай Советиниң доктаамал комиссияларын сонгуп тургускан. Администрация-тивтик комиссияны болган на-зым четпозонер херектеринин та-лазы-биле комиссияны дарга-ларын бадылаан.

Организаствыг айтырларын шиптирлээн сонда, сессия бо-дунун хүн айтырларын ийн дугаарына — Кызыл хоорай-нин корум-чурумун улам быжыг-

лаар талазы-биле кемчелерин дугайын чуулашкан. Хей-ни-тинин корум-чурумун үрээриниң фактыларын илеткелчи — хо-орайнын милиция килдизинин начальниги депутат К. Т. Соинов болган санал берген депутаттар И. К. Кураев, В. М. Мирошников, П. Т. Кыселев, М. М. Попова болган өскелер-даа чуулашкан-нар.

Кызыл хоорайда улусчу дру-живанын штавы болунун ажи-лын, сөөлү үеде кошкаткан, чамдык бүүдүргелерин болган азын черлеринин дружинниче-ри дежурчыллашканын үмөй-турар. Оон түнелинде чамдык хаматаларын куумчуларга азыркы чоруту, худиганнар чор-руктарын фактыларын бар.

Магистинерге болган ресто-раннарга аргааны салгыларын ийн доктааткан чурумун шиптирлээн салгы орган-изацияларын депутаттар не-гезин. Бирин болган элээн уруг-ларын кижизилгезинин бол-ган хайгааралынын дугайында

доктаамал сагыш салгырын ай-тырын сессияга база көдүрү-ген.

Нитинин корум-чурумун үрээр чоруктар-биле демиселге, чурум үрөкчилеринге шыагыр арга чок байдалы чор бүүрүн-ге тургузарына коллективтер-нин болган хоорайнын бүтү та-мааталарынын ролун күштели-ринин айткан шиптирлээн сес-сия хүлээн алган.

«Кызыл хоорай» куумчуларына транспортун болган чалаг ки-жилерин шиптирлээн аймак чок чорун хандырар та-лазы-биле кемчелер дугайында, «Ногаан үнүштерин камгалаар дугайында», «Хоорай-га нитинин корум-чурумун үрээр дээш харысалга дугайында», «Чуртталга бажынары аэс туугуларын боттарын тун-разы-биле кылар чорук-биле де-миселдин кемчелеринин дуга-рында» болган «Чор казар ажи-ларын чорударынын чурумун дугайында» шиптирлээн сес-сия база хүлээн алган.

МОНГУШ СЫГЫР-ОЛ моон мурунда элээн каш чылдарда көдөз Со-вет даргалар, чоңуң айбычызы — депутат болуп амылдап чорам. Ам ол — Улуг-Хем районун «Х Улуг хурал» колхозунун почталоону. Эш Сыг-ыр-оол чүгө солуннар чедирин бээр-биле кызыгаарлаттынмай, харым малчынарга беседаларын, солун номчулгаларын кылып берип турар. ЧУРУНТА: М. Сыгыр-оол малчынарга солун, сеткүүл чедирин бээр дээш белеткенип тур.

КЫЗЫМАК ЧҮТКҮЛ

Анык оол Николай Лобанов рай-куускомунуң культура килдизинин көжөр кинозунга механиктен ажи-лап киргенден бээр бир чыл чаз-ла чедип турар. Николай ам Каз-Хем районда киночектеринин мурнакчы механиктинин бирээни алган. Ай, квалит сагыла-ла бодунга онашкан планнын аналгаларын үр-гүлчү ажыр күүсептир турар.

Каз-Хем район бодунун деиска-риниң талазы-биле дегем. Инда 9 колхоз, 4 көдөз Совет бастаан ту-турар. Бо хире дегем деискари-Николай Лобановту танымас киж-и ховар деп чуулаан болур. Ол, кө-жөр кинонун автомашиналыга алу-рупкан, чурттапчыгыр черлер бүү-рүңгө бо-ла хан челе берген, кино-нун көргүсө кааттар. Оон көргүсө кинозу дээш малчынарга ааа өөрүп четтиргенин илерде берген турар-да. Ол чоңа кино көргүсүр докта-лаан тускай маршрут бугаар чор-руптур турар. Баар черлериниң аналгаларына, ферма, бригадаларын ажил-инчилеринге казан кино көр-

гүзэрин билдир, улустун ажилынын хостуг үелерин база эндесеп апар-ган. Чамдык черлерге өртөн үнүрү кааттар, бир черге дүштеки хостуг үелерин ажилгаптар, арткан чер-лерге — кежэ көртүрүр.

Чон-биле баа-лаа быжыг хары-лаалыг. Кино дугайында тайылбыр ажилларын чорударына ол улуг кичээлге чыгып, планнын аналгаларын күүсептир турарын бир кол чамдык болза, чаралар-ларын чогур үелеринде тараттып, үнүрү киноларын аттарын, чар-аштарын бижип турарында. Көжөр кинога таарыштып кылып алганы шиптир: фоточуруктарын, кино дугайында кыска допчулалды кино көргүсүр дээш черлеринге баш бу-рунгар чорудуптар аам боду хостуг үелеринде четкеш, азым каар. Районун колхозтарынын ферма-ларында, бригадаларында 2-3 кино-организаторларын тургузуп алган, оларын-биле сырды харылааны түдүп турар.

М. ХУРАГАН-ООЛ.

Комсомолчу мурнакчылар

Улуг-Хем районун «Улуг-Хем» совхозунун Хендере салгырында чыксы тарылга белеткеди чедип-киниң чоругар дээш комсомолчулар хайныкшынын ажилап турар. Мурнакчыларын сагына шап ажи-лакчылары моторист Бегзи Байыр-оолду, үрээр арылакчызы Баир-оол Алдын-кысты кирип болур.

Б. Байыр-оол школаның чедипки-нин дооскаш, 1961—1962 өөредя-ге чыгында Балгазынын механиза-ция училищезинге өөренип киргеш, оон доозуп, механизатор болуп, тө-рөөн совхозунга чедип келген. Анда тракторну хүлээди берген.

Техникага ынак, ажилга кызык-мал комсомолчу совхозтун тарас

Т. ЕНДАН.

Чонун негелделери

Республиканың районнарында колхозтарын, совхозтарын суурлары-нын аразына, район азы совхоз төвү-биле аразына ажилчы чоңарнын аргыжылгазына таарымчалыг байдалды автотранспорт организацияларын тургузуп турарын дугайында ажилчы чоңарнын чагааларын бистин редакцияга кээп турар.

Хамаарышкан автоажила-агы черлеринин болган, колхозтарын, сов-хозтарын удуртукчулары олче кичээлге салзын дээш, оларын допчу-лаан моон алаанда параданмыс:

БАЙ-ХААК суурда С. Селен-оол-дун бижип турар болза, өрткөн чылдын күзүнде Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиуму кур-черин «Тинилге» совхозунда мал-

чыларга төп шаңына 1964 чылдын сентябрыда мотористеде ажилапкан. Ол кыска үенин иштинде тараа арыг-лаар, тараа кургадыр машиналар-нын, электромоторларын тургузуу өөренип алган. Шанда көдөз ажил-агы машиналарын үрээр чоруп ууткааттыган.

Уренип арылакчызы комсомолчу Б. Алдын-кыс хүн нормазын докта-мал 150—175 хуу күүседи, эш-өөрүңгө үлөгер-чижек болуп турар. Комсомолчулар Б. Байыр-оол, Б. Алдын-кыс төлөп ажил-ажи-биле ак-талчыларын хүлээди чаалап алганнар.

Бай-ХААК суурда С. Селен-оол-дун бижип турар болза, өрткөн чылдын күзүнде Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиуму кур-черин «Тинилге» совхозунда мал-

чыларга төп шаңына 1964 чылдын сентябрыда мотористеде ажилапкан. Ол кыска үенин иштинде тараа арыг-лаар, тараа кургадыр машиналар-нын, электромоторларын тургузуу өөренип алган. Шанда көдөз ажил-агы машиналарын үрээр чоруп ууткааттыган.

Уренип арылакчызы комсомолчу Б. Алдын-кыс хүн нормазын докта-мал 150—175 хуу күүседи, эш-өөрүңгө үлөгер-чижек болуп турар. Комсомолчулар Б. Байыр-оол, Б. Алдын-кыс төлөп ажил-ажи-биле ак-талчыларын хүлээди чаалап алганнар.

Уренип арылакчызы комсомолчу Б. Алдын-кыс хүн нормазын докта-мал 150—175 хуу күүседи, эш-өөрүңгө үлөгер-чижек болуп турар. Комсомолчулар Б. Байыр-оол, Б. Алдын-кыс төлөп ажил-ажи-биле ак-талчыларын хүлээди чаалап алганнар.

Уренип арылакчызы комсомолчу Б. Алдын-кыс хүн нормазын докта-мал 150—175 хуу күүседи, эш-өөрүңгө үлөгер-чижек болуп турар. Комсомолчулар Б. Байыр-оол, Б. Алдын-кыс төлөп ажил-ажи-биле ак-талчыларын хүлээди чаалап алганнар.

Оларга быжыг идегел

БАЙ-ХААК. Март 26-ла мааа район Советинин 10-гү чымы-нын бирги сессиязы болуп өрт-кен. Улуг намын депутаттар-нын бирээни И. Я. Кураев район Советинин сессиязын ажидап тура, делегийн ком-мунитет болган ажилчы шип-чээшкенин шыгааргай ажила-лакчызы, Руминиянын Ажилчы партиянын ТБ-нын бирги секре-тары, РУР-нун Курне чөүлө-линин даргазы эш Георг Гев-риг-Дейтиң бо чылдын март 19-та мезияны депутаттарга тынады, оон кажымалынын баулаан кылырын саналаан.

Сессияга моон алаанда хүн айтыртын чуулашкан: мандат комиссиянын сонгууру болган оон илеткелдин дилчалары; органи-застыг айтыртыг; сонгукчулар-нын чагыларын күүсептир тала-зы-биле кемчелер.

Мандат комиссиязынын дарга-

зынга сонгуктан депутат эш Вещина районда 70 сонгулда округуна бадылаашканын бе-дик дегендег өрткенин депутат-тарга тынады. Ол талазы-биле шиптир база хүлээн алдын-ган.

Ийни айтыртыг талазы-биле чуулашканын эгезин, СЭКП Танды райкомунун секретары эш Хирог-оолдун саналын бугаар район Советинин күүсептир ком-мунитетин даргазына Ш. Б. Кууларын депутаттар бир үн-биле сонгаан. Депутат эш-Куулар-нын саналааны-биле райкууском-даргазынын орадакчызына В. В. Кууларын, штаттан лаш-каар орадакчызына С. К. Чан-зан-оолду, райкуускомун секре-тарына Л. Н. Хоменкону депу-таттар сонгаан.

Ажилчы чоңар депутаттары-нын район Советинин куускомун килдистер эреклектилерин

бадылап, доктаамал комиссиялар-нын сонгаан.

Сонгукчулар боттарынын де-путаттарына бо болуп өрткөн сонгулдага каныг чагыларын бергенин, оон күүсептир талазы-биле каныг кемчелерин алза чогууртун дугайында илетке-ди райкууском даргазынын ора-дакчызы эш Кууларын кылган. Ол талазы-биле ажиллап кылгач кемчелерин депутаттар илеп-кейлиг чуулашканын көргөн бол-ган тус-тус депутаттарын анал берген саналаанын бугаар, чаз сонгуктан кууском ажидап баш-каар кылдыр даасышаан, тус-кай шиптирлээн чагыс үн-биле хүлээн алган.

Сессия сөөлүнде доктаамал ком-мисияларын тус-тусула баш-тайгы хурадыры база болгулаан.

О. НАМЧЫЛАН.
(Бистин тускай көрр.).

Куускомну сонгаан

УЛУГ-ХЕМ район Советинин чаз сонгуктан депутаттарын ажил-херекти эргеп башка-рып киреринин эгези район Со-ветинин бирги сессиязы болган. Ааа район Советинин кууском-мун сонгаан болган оон килди-стерин эреклектилерин бады-лаан. Куускомун даргазына В. Чамдан, орадакчызына И. Лубышев сонгустурун.

Ажилчы чоңар депутаттарын район Советинин доктаамал ком-мисияларын сонгаан. Ол комис-сиялар мунукузунаан хей кылдыр тургустунган.

Часкы хову ажилдарына кол-хостарын болган совхозтарын белеткенин дугайында көдөз ажил-агы эргелеринин началь-ниги С. Примаын илеткелдин де-

путаттар дыннап чуулашкан. Бо айтыртын чуулашканында депутаттардан аналга колхоз-тарын болган совхозтарын удуртукчулары, агрономдары киришкен.

Часкы тарылгага бүтү белет-кед ажилдарын дозар талазы-биле кемчелерин сессия айт-кан.

Ада-иелерге сүмө

Кичээнге чок чорукту чайлады

Класска уругларын хайгаарап турарга, оларын аразында кичээ-ңгө чок азы кичээнге чокшак оолдар, уруглар бар болгулар. Кичээнге чок болуу каныг-лаа таа-рылаа, казан-лаа чуула. Чүгө кичээнге чок ажидап болган дугайында турар чүүлдерин көрүп билишкан, уруктарга чедипкелди өөренип, чо-гаакчы буга-биле угаан, бодаар аргалыг бис. Мычанга чамдык ба-гай өөреникчилерин кичээнге чокшак болгулаары хааа эвес.

Чамдык уругларын көргө чүт-күдүт, кымыла хөчөк болур, мы-чалда-лаа бир чүгө кичээнге чокшак болуушкан, азы кичээнге чокшак болуулар. Мааң башкылап турарын 4-кү класта Сергей тайылбырын дыннап, ки-чээнге чокшак болуушкан, ааа бир-ле чүгө чокшак дүргөн шаптык-

тай кааттар. Хендиг шипиң дын-наанда-ла, кичээнге чокшак чартык-тар бар. Ина колдарын парта ала-нда сун алган бир-ле чүгө кылып олурар болган тайылбырын дын-наас. Бо бугуң чылдагыны чүдө?

Бо айтырты талазы-биле нерво-патолог-биле (нерви аарыглар тала-зы-биле эми) чуулашканын сүмө-лөшкен мен. Нерви системанын бол-ган шипи организмни суларалып турар аарыглар үезинде кыныг бо-лурун ол мөңө чуулаады. Ийниг уругларын эмиаар чуула. Ийчан олар дораан этине бар. Ийчала-даа ааа канык уруглар кичээнге чокшак болуулар. Ол дөргө эдөр-гей уруглар-дыр. Олар кылган ажилын төңчүүңгө чедирбес бол-гулаар.

Кичээнге чок уругларын кан-чаар эде кичээндер? деп айтырты башкы бугуң сонгуургалып турар

Нерви системанын суларалыны-нда кичээнге чок, эдөргөй чорук тыттып кээр болганда, ада-иелер уругунун нервинин артык калээш-киннерден камгалаары чууга. Хүн чурумун шыгыс сагыр болган дыштанылганы, чеченилгени, күш-культура кылырын шипи организ-мтаары негеттнер. Чамдык ада-иелер мону сагымас, болгай. Ий-чанга уругларын чалгаараан өөреним-тир дээш албаан, харын-даа ховарал эгелээрлер. Херек кы-рында кыныг уруглар чүгө өө-ренимседей турар эвес. Харын өө-ренип шыдаайы турарлар. Ада-и-е бүүрү уругун шалгырап тургуса-нын чалгаарааны ол дээр болза черде мын эвес.

Кичээнде олурар мунунда агаарлап, ойлап хөгдээр негетти-нер. Кажан онаалганы кылып эг-елээде, ааа чүү-лаа шаптыктаас

болур ужураат. Ол мыкшак, херек чүвөлөр дөргөй беле болза чо-гуур. Бажы ажидагында-ла, кичээ-деп олур-лаа — черде ажидагы ажил-херек бүүрүңгө кичээнге негеттнер дээрин уругларга ки-жилдип, чаңкытырары чууга.

Кичээнге чок чорукту база бир чылдагыны уругларын сонгуурга-лын чавызында. Ийниг таварыл-гада уругларын сонгуургалып, каныг-бир чүгө хандыкчылар бол-за, ол чайгаар-ла кичээнге чокшак болуулар. Ол мыкшак кичээ-ңгө чок чорук ада-иелерге база бар. Ийниг ада-иелер чунуң-лаа мун-нунда боттары кичээнге чокшак болуу чууга.

Е. КВИТНЫХ.
Кымыл № 3 школазын башкы.

Өлгөн демиселчилерин шөлүңдө. Подвалыга генерал Паулюстун штавы турган универмагтын ханалы-нын чанында.

Фото Э. Евзерикини.

СЭТА-нын фотохроникасы.

дылаарын хүлээп алыр дугайында дуулаалды Фавалеев алган.

Оон сөөлүңдө удаандаа улетпүр төвү болур Девьер хоорай дээш ту-чушкун бооп турда, баталонун дий-лалган хенертен согушкуну дайынга таварыштыргаш, немец эжелекчилерин чепсегелеринге чаз келген автомашиналарын бир уду-парыгын эжелеп алган, Вавила Ви-куловичин херөөн кааттап чоруп өрденерин бирээни — Ада-чурт да-йыннын өрдени ол дайынчы опера-ция талазы-биле унелиг тураскаал.

Эш Фавалеев Ада-чурттуң Улуг дайыннын үезинин дайынчы ажи-лаарын Вена дээш тулушкуннар-биле дооскан. Төрөөн чурттуң хос-талгазы дээш патриоттуң хайны-дегенин дайыннын көөр хөөн чок чорук кижинин бодунун амы-тынын болгачок уткаргалы бээр болгай. Хоочун дайынчынын үш катап ба-дылаанган ам-даа сагышты өйдүк-турган. Дайыннын сарыдынын бугурууларын оон херөөн иштинде, бажында ам-даа чорупушкан. Сын-ган бут удаа-дараа база дүвүрети-ки минутадында-ла баталонну коман-

Ийчала-даа быжыг туруштук ки-жи дүжүп бербөөн болган дүжүп бербес-даа. Вавила Викурович ам сес-чим дүргүзүңдэ мын дилер пехти удурутп келген. Оон удурутгалы-биле дык хей кижилер ажидап тур-ар. Бо кижиле хулаа боо-чепсөөн туткан, тайбын дээш тулуш чораян, ам бадым, хирөөн туткан, баа-ла-тайбын дээш демисежип турар. Оон удурутп турар цети чаз «бедик» дээш — коммунист күш-ажылды цети деп ат дээш чарышта кирежи-турар. Бо тайбын ишчи демиселге, дилгилерин, ыш чуукчуларын, мотористерин хоочун коомандар, Ада-чурт дайыннын кирежиги баш-топ турар. Мычанга, дайын үезин-де тулушкуннарга мыкшак, тайы-бын иште бо чугула бедик база ал-дыннар дээр чигилгич чок.

Фавалеевтерин өг-бүлөң най-малдык болган аас-кежиктиг чурт-тап турар. Ийн оту болган бир кы-зы өзүп доруккаш, өөренип турар-лар. Кайды баа-лаа күш-ажыл фронтунда. Ааааа оожуругалды кырган намынын 70 хар чедир аас-кежиктиг чурттап өрар. Өг-бүлөдө

бүү-ле чүгө эмгежөк элбес эвес-ле, ийчала-даа Фавалеевтер чүгө-даа хомудаван турарлар.

Чедир сокутканнаа Фавист сым-кымылдар бо хүннерде бажы кова-надып турар апарганы харын Вави-ла Викуровичини сеткилин дүгүр-дип турар. Курлаарыда хоочун офи-цер дайынны көөр хөөн чок. Ий-чала-даа империалист агрессор-ларын кичээнге чокшак ажидап өрар-Нал-чал билдир, бир эвес Төрөөн чурт ке-рек дей берсе, шипиальди кеткеш, тайбын дээш, улустарын аас-ке-жиктиг амыралы дээш бааа катап тулушп курар-даа апаар чадаа...

Бир эвес ол ам база шипиаль кел-дир ужу таварыша, ол дөргө аааа сөөлүгү кедиг болур, агрессорларын сөөлүгү хуу болур апаар дээрин ол эки билдир.

А. ЛЕПЕШНИН.

БО „БЕДИК“ БАЗА АЛДЫНАР

нист, курлаарыда улуг лейтенант В. Фавалеев Ада-чурттуң Улуг дайы-нын фронтундарын дайынчы амыралынын эргеп. Миниметчи-тер училищенин дооскан сонда, анык офицер баштайгы дайынчы «сагыл четтиришкенин» Воронеж чогуңга тулушкунга киреш, көр-гөн. Оон команданын чораян адыг-жы везө дайынчы нарын даалганы күүсептир турган. Аааа шыгааралы дээш, болук дайынчылар-биле э-ды, ол шааналга кирип, баштайгы хавыла — «Эрес-дидим чорук дээш» деп мездилди алган.

Бо хүннерде бис ол бөдүүн киж-ини херөөңдө алды дайынчы ша-налдарын чайынамын чоруптур эскерип каар бис. Ол шааналарын төгүзүп оон кады ажидап турар эш-өөрү-даа эвеш билдир чадал чок. Бо бугуң патриот кижиле болган ал-дар-хавыла дээш эвес, а Төрөөн чуртуну, совет чоңунуң херээ дээш тулуш чораян мен деп ол са-лар. Ийн тулушкуннар үезинде Фавалеев дайынчы даңгыракка шипчым, дайыннын көөр хөөн чок чорук, коммунист-солдаттын хүлээ-леси сорук кирип, тулушкунче кедир турган. Мычанга ол чедип алган алдар-хавыларын дугайы-на көрөп чуулаар хөңү чок.

Шоолуг эскертимес, алдар-адын көөргеттимес, ийчалажөк алдар-

хавыла болган хүндүткелге төлөп-ти Вавила Викурович Фавалеев ыш-каш бөдүүн маалдарын дайынчы амыралынын улуг-чаагайын ки-жилерге көргүсүрине чогаалчылар-нын, журналистерин чыл-чылы-биле ажидаары негеттнерин чууга-ган. Ийчалаа мааа эш Фавалеевтин дугайын допчуу-биле таныш-кыраал.

1943 чылда оон командылаан мо-то-алыгы ротаы Одесса областа район төвү — Гроссолово хостар дээш тулушкунга шыгаарал үг-ген. Танкылар сондан улаштыр чор-уктан дүңгө атака үезинде ол ро-на сууру эзеп, апкан. Тулушкун-кун шалгыне ротаын эзеп хей дайынчылар олген, мычалажөк гит-лержилер мааа эмгежөк өлгөн сектерин кааткан барганнар. Дайын олуңга өрткөн чөргө фашист эже-лекчилерин богаан мундирлерин чыгылаан. Даң каалар ораа, мото-алыгы рота дүшпанамай-ла, олу-мун-биле балыктанган дайынчы ту-дү сүргө чорупкан.

Ийчан фашист дээрбечилер Днепр хемини мырнай эринге чедир ойтааларан. Бир-ле катап Красная рота станция дээш калыг-дош-алган тулушкуну болган. Ол хавыга турган бир чугула бедик лейтена-нтының ротаы ийн катап эзээр ужура таварышкан. Тулушкун-

нар шыгымы, чидиргилер хей болган, мычалаа-даа рота дайынчы даалганы күүсептир шылаан. Бригада коман-дир, Совет Эмеленин Маалдыр пол-ковник Шанько ол маалдыг чор-ук дээш «Кымыл сымды» өрденни В. В. Фавалеевке боду келеш тып-сы берген.

Венгрияны кежилдир берге ору-ку. Леч болган Будапешт хоорайла дээш тулушкуннар Вавила Ви-кулович сактып чуулаалп турар. Ол мыкшак, Сексфехтервар дээш ту-лушкунуң дугайын ол онза аар болган хөөн чок байдалы чедип-лаа турар. Бугу баталонун мыкшак-чидип алган, баталон командири, көргүш чок дидим Касимов-биле чарылаанын чуулаалп бергенде, Фавалеевтин ары мунгаргай шипчи кирип, карактардан чаштар бул-дөйнип келтирар. Ийчан ол ба-талон командири орадакчыны турган. Ол үеде болган тулушкун-га командир маалдыры-биле өлгө-нин кара-биле көргөн, оон маа-бо-дун көдүрүп алгаш, бригада коман-дирин билинжыга чедир бер-геш, эжинин маалдыры-биле өлгө-нин дугайын бригада командири-ге боду-биле илеткеш. Ийчан ол бри-гада командири Шаньконуң чаакта-рынга карак чачы кылаанын келген. Чарышканын ол аар минутадында-ла баталонну коман-

ОН БИРГИ КОСМОНАВТ

Он бирги космонавт—кайгачмык ужудукчу, спортчу болгаш чурукчу. Ужен харым Алексей Леонов бо үш мергежиде кайызынга-даа улуг чедишкенини чедип алган.

— 1905 чылдын революциязынга киришкен дээр кырган адазынын шөлүгө эрттирген черинге—Сибирге Алексей Леонов төртүнгөн. Өгүлгө тос уругларын сес дугаарында төртүнгөн оол. Эки кизи кылдыр өстүрүп, кижизиткени дээр ада-неинге өөрүп четтиргенин ол наергейлеп турган.

Ада-чурттуң Улуг дайынын соода оон өг-бүлөсү Калининградке көжө берген болгаш Алексей аңаа онгу классты дооскан. Ол—бүгү артем-неге кончуг эки демдектери алган, оон ийай болуңду күзөли—ужар чүдүдү элзэн сайгарып билини көргүсүн. Алексей ужар чүдү техника-казынны конспектилерин барык шүтүзүп шөжөйлөп алган, чамдык само-леттарын конструкцияларын, шимедейкилерин болгаш ужуушукчулар-нын теорияларын билир болган. Ийчангаш Алексей 1953 чылда калың-даа бергелээш чокка ужудукчулар школанын курсантымы алган. Хары-ков чоогунга ийи чылда школага, ийи чылда учкышыгы өөрөгөн, Алек-сей Леонов эки бетескеди алган. Кажан ол, 1957 чылда албан эрттирил турган кезээне эң келгенде, ону дуржулагып ужудукчу кылдыр санап турган.

Дегем эгинин, спортчу хөрөгтү, түрөң-саргы баштыг, хөгүг анык офицер космонавт отрядында база хуңдуктедиг кижилерин бирээни апарган. Сөөлүг беш чылдарын дургузуда ол шоолугура «Нептун» деп хана солундун редакторунга болгаш чурукчузунга үзүктөл чок ажалдап келген. Оон чурумалдары, баштап чурумалдары болгаш карикатуралары аш-өргөнө мынакшы-биле бүргөн, отрядтын чедишкенин дээр сагыш чо-вакшык-биле дооган.

Алексей Архипович отрядка келгеш, кино болгаш чурук тырттырары-га хандыкшы берген. Оон эң чаа хандыкшымын... Ай апарган. Леоновтун бажында хууда библиотеканындо көскү чурукчуларын ажалдарында дүжүрүп тырттырган чуруктар альбому, уран чуруга төгүзүңү талазы-биле номнары, сеткүлдерин хөй-биле көрүп болур.

— Биске эң чок болуп турар кожаамыска—Айга кизи удаас челе бээр. Бистин отрядымыз оолдары аңаа четкен турарын, а болуңдар чүвө болза болду-даа болза, чедери күзеп турар мен—деп, Леонов чу-гаалаар.

Алексей Леонов космоске ужуушукка чүткүдүг болгаш хей-ат ки-ринишкн-биле белеткенен. Хүн чогуңун дегенин оон сонгаар шин-гелдиз алыр талазы-биле ажалдарга бо ужуушукчуңуң тунелдери кайы хире улуг ужу-дузалыгы деп чүвени ол эки билер турган.

(ПЧА).

Носмонавт, спортчу, чурукчу

Алексей—чурукчуларын чүрүп турганы баштайгы космонавтарга де-мей кизи-ле болтай. Оон агинери дегем, херээ калбак, ак-көк караа үргүзүчү хуңдукчурун чорутур. Кос-монавт Алексей Леонов—шак-ла-нынд.

Алексей Архипович ужен чыл бу-рунгаар Кемеровдан ырак эвесе бичин суружугага төртүнгөн. 1905 чылдын революциязынга ки-ришкен дээр хаан тазаанга шөлү-турген кырган агазынга Алексейнин төрөлдери Донбассан аны-бүрү үе-де—баштай иези, оон соонда, хама-ты дайыны доогулганда, адазы че-дип келген. Донбассын шахтерү Архип Леонов Сибирини сууруга Совет даргазы апарган.

Алексей болза Леоновтарын тос уругларын сескип. Мындыг хөй уругларын өг-бүлөгө уруг бурунун үргүзүчү хайгаараары мындыг-ла бе-лен эвес. Ийчангаш уругларын амыдылар чүткүлү улуг ака-ларынын болгаш угбаларынын, өш-өөрүнүн, школанын салдарындап кол хамааржыр апар. Оларны бот-тарынын хууда күзө-сорууларынга дегем, орук база азыттынар.

Алексей Леонов бүгү-ле чүүлдер-ни боду кылгасар, шиптирлек-сээр турган. Чүнү кылза экил, азы чүтү чогул дээрин база эки билер турган. Оон шак мындыг чүткүлдери чамдык кижилерге артык чүтү шы-кап салгындар. Оолдун эске чүд-дөргө сундуу аажок боорга, шко-ланын башкылары—кичээлини-ле кылдыр бер, эске чүддөргө соода четтеге бээр сеп—деп, чагыр тур-ганнар.

Мына-ла-даа Алексей школа про-грамманы-биле кызматташтырган.

ондактыг-даа болза, менди-чагай хонупкан.

Кажан механиктер самолётту хы-нап көргө, гидросистеманын бир трубкасы чары берген болган. Оон үс төгүлгөш, энергия алыр система-ны хөмө алы берген.

Анаа кыжылып келген ийи аймыл-дан дилим, шиптирлик чорук ону чарын алган. Бир-ле катап лопинга-га—долганын турар чайганыш-ка шенедө—бетекел болуп турза оон бир булуп быжыгалаан демир-жигеш чарымын чаштай берген. Ло-пингдан мындыг таварылгада үнери аймылды: мага-бөттүн алзак каш сөөктерин үргөдүш, үчүп кээп бо-байн, эи-не шы шиптир болза дол-ганышкыны чоруту оожумналып тургаш, шүтүт доктай бөөрге оон үнери болур. Леонов шак-ла мычаар кылган.

Эске улаада Леонов-биле мындыг таварылга болган. Парашютту до-раан часпайн халымыр анаа ха-лышкындан ыракта нарын болгаш берге. Мындыг халышкынын үеинде оон бир булуп парашют баага ораа-жы берген. Алексей Черке бажы ку-дун апарган кончуг дүргө болуп ор-ган. Курмаар парашютту ажилып болур-ла, мына-ла-даа ол база ажык чок турган, чүгө дие, бир эвес ону чазытар болза, Леоновтун мага-бо-ду доораланы бээр, мындыг болганда черге дөмөй-ле чылза дүжөр апар. Леонов мырнай черге чедер чо-рааш, булун хостап, парашютун ча-зыткан.

Мындыг таварылгалар кижинин угаан-сагыжыга хөй-ле чүүлдерин арттырар. Оон кыма-даа берге бо-лур чугаажок. Мына-ла-даа Леонов бергелерден кортпаан, кортпас-даа. Ол—чүткүдүг белеткенип тургаш, аны-бүрү бергелерин ашпн эрте-ринге мынак кизи. Леонов бодунун бо удагы ужуушукчу он өөрү-нүн оон сонгаар шиптирлээр на-рын сорулгаларын белеткелди, эге-зи кылдыр санап турар.

Отрядтын көрүнүчү

Алексей школага өөренип турган-да, чурук чуругуна мынак апарган. Долгандыр турар бойдустун чараш чагайы ону кайгылып турган. Чу-рукту аны-бүрү кылдыр чүрүп бо-байн аан, мына-ла-даа Леонов чүгө эки чуругуна мынак. Оон ужурун-да космонавтыг хостуг үе-шатыг эвеш болза-даа Леонов артектен үе-нин улуг чурукчуларын болгаш амык үенин мастердеринин чога-дык ажилын өөрениринге үе-шак-ты тып ал турар. Оларны чурукта-рын Леонов эки билер, олар чурук-тарда ову-хевирлерин каныг арга-биле сипил кылганын билер алыр дээр Леонов орадажып турар.

Бандыг-даа хоорайга бар-ганында хамыктын мурунда музейке, азы чурук галереяныче барып чачыга берген мен—деп, ол чугаа-лад турар. Герман Демократтыг Рес-публикага кыска үеде албан эрти-рип турган, ол Дрезденни чурук галереяныгга үш катап чоран. Ал-дербуртта чурук галереяныгга бол-гаш эске-даа музейлерге чоруглаан.

Оон мынак чурукчуу—Айвазо-вский. Улуг чурукчуу музей-ба-жымынга, оон Третьяковскада бол-гаш Одессада чуруктарын хөй удаа көргүдө. Совет чурукчуларын Юрий Кутягинин, мылгыны оон «Электричкада», «Танцы мурунда» деп ажилдарын Леонов бедн-биле үнелеп турар. Павел Романинни пей-саж мастери деп Леонов адал турар. Григорий Иисковини «Аэродром» деп ажилы оон сеткилинге дыка таа-рышкан. Аэродром алынынын ажилынын дапкыш үлгүсүн мына шымы-биле көргүсүн.

Оон мынак скульпторлар база бар. Чүнү-даа мурунда Григорий Постниковтун чогадымы ажилын ол эки билер, мына-ла-даа кайы бо-лур аан мычаш, ол скульптор болза кижинин космиктиг дегенин чаалап алырын талазы-биле кы-дан-даа мурунп ажиллап эгелзэн кизи болтай.

Леонов чурукчу кизи болганда, ону отрядтын ажил-херонго ажил-лаарын оон өнүктүрүп шиптирлээр. Сөөлүг чылдарда ол, отрядтын «Неп-тун» деп хана солунун редакторлап, чүрүчү чүрүп келген. Бодунун на-йырланы баштап чуруктары-биле, портрет чурумалдары-биле, карикату-ралары-биле өөрүгө ажык че-дирерин Леонов орадажып турар.

«Нептун»—отрядтын көрүнүчү. Алексейнин бир ийи бичи «көрүн-чү» база бар, ол болза, Алексейнин болгаш Светлананын аразында тып-тып келир чогадымыкы маргылаа-ларын кол шиптектелди—үш хар-дыг Виктория—адазынын часы-ды алап чачыкканы Вика-дыр.

—Хана солуну кылдып ораш, каныг-бир персонажты чураш: «кымы-дыр бо, дөмөй-дир бе?»—деп кадымыдан айтырар мен. Ону көр-гөш, «дөмөй эвес-тир»—деп кады-ым харыылаар. Мычаар орта мен урууңу кел деп алгаш: «Кымы-дыр урууңу»—деп айтырар мен. Мээң уруум чачгыс-даа катап чандыр чу-гаалаан, чурган кижилерни танып каар—деп, Леонов чугаалап турар.

Вика—Алексей Архиповичтин бодунга тырттырып ал турар кино-зунун кол маалыры кизи. Ол филь-нер черле кончуг эки кылдыгынын маанаа дөмөглөзө чогуур.

Ай дугайында күзөлдөр

Леоновта кытыгып чорур база бир күзөлдөр, ол болза оон Айга че-диксээр. Оон ном салыр черин көрө болуңара, Айнын биске көзүлбөс талазынын чуруктарын чыпшырган альбом беэни бар.

—Мен Айны билер-даа мыкаш мен—деп, Леонов чугаалап турар. Айны кырын канчаар билп, болза турарым эзуңаар алзак каш чурук-тарын чурган мен. Айны онза со-нуугурап турар ужурум болза, бистин Червишке чок болуп турар ол пла-нетага чокку үеде кизи мына-лаа чедер. Бистин отрядтын оолдары ону кылган турарын күзөлдөр мен, а бир эвес болуңар чүвө болза, ону менээ дааскан болза—деп, ол күзөлдөр.

Ам космонавт эске сорулгаларын шиптирлеп турар. Ол чокка Айга чедери берге-ле болтай.

В. МИХАЙЛОВ,

парламентка чаа чүл Агентилен-ини тускай корреспондентизи.

Бирги организастыг съезд

Мартын 29 чүгө Тыванын чу-рукчуларына эвес, харын республи-канын культуруга амыдыралыга база бир чаа, улуг өөрүшкүлүг бо-лушкун болган.

Тыванын чурукчуларынын бирги организастыг съездинде кижирин-биле республиканын районнарында даштан болгаш ыштан чазап, чо-нар, металл аймаанда шүткүп ту-лар улусчу уран шеверлер база-ла чыгып келгенер.

Бирги съездин чогаалчы С. ТО-КА ажиткан. Тывага Чурукчулар эвилелин тургузын дугайында илеткелди СЭП обкомунун пропа-ганда болгаш агитация калдынын эргелекчин Ю. АРАНЧИН кылган.

Тыва чурукчуларын болгаш улусчу уран шеверлерин чогадымы ажил-нын чаа чедишкенин, оларын мурунда тургустунган чаа со-рулгаларын илеткелди тодаргай чу-гаалаан. Феодалдыг Тыва үезинде улустун үс-шөөр Тыва чүдүгү каныг-даа хөгжүдө чок болуп, байларын, феодалдарын, нояна-рын эрге-ажымына бараалгаттыган турган. Чүгө Октябрын социали-стич уруг революциянын тилеге-нин соода улусчу уран шеверлер-ин таланыгы улуг үнелдир ап, чаа орук-биле шапкын хөгжүп, чу-руга уран чүдүгү сайзырап эгелзэн. Бо улуг хөгжүдөгө хамыктың му-рунда орус чурукчулар уттундур-

бас улуг дузаны чедирген болгаш чедирип турар.

Тыва чурукчуларын болгаш улус-чу шеверлерин отряды өзүп, олар-нын чогадымы ажилы республика-дан дашкаар улуг сугарын, үнелд-илдир алган. Чогадымы улуг чедиш-киннерлиг ажиллап турар чурук-чуларын, улусчу шеверлерин атта-рын адал тура, чаа өзүп орап анык чурукчулар Г. Торлук, С. Сарыг-оол оларын ажилдарына эки үнелд-илдир берген. Монгуш Черин, Хертек Монгалбын, олар школаларын даштан болгаш ыштан чазап кона-рага өөрдөп турарын, аңаа улуг чедишкенин билдирген болгаш илеткел-чи онзап айткан.

Чурукчулар С. ЛАНЗЫ, В. ДЕ-МИН олар бир дугаарында-ла санал бергеш, Тывага Чурукчулар эвиле-лин тургузынга кол эзек болган улусчу уран шеверлерге өөрүшкүн илестеркенир. Улустун иштинде илестер үнгөн шак ол салым-чапан-ныг кижилерин чогадымы ажил-ныче моон сонгаар моон-даа улуг кичээлге салып, оларын ажил-дарына таарымчалыг байдалды тургузын дугайын, оларын ажилын чоңа калбаа-биле пропа-гандалап непередиринин, улусчу уран шеверлерин чаа отрядын бе-леткээрин дугайын олар чугаа-лаан. Эртем ажилдакчы Д. КУУ-

ЛАР Тыванын чуруга уран чү-дүнүн төгүзүгүн дугайында тускай номун үндүреринин чугулазын, улус-чу шеверлерин ажилдарын мага-зинерге салгылаарын эргөжөк чугула болуп турарын саналаан. Тыва АССР-ини Чогаалыг эвиле-линин баштап черинин даргазы О. САГАН-ООЛ, Тыванын Күрпө-екте ичалыгы В. РОВНОВ олар боттарына чок «төрсө» чогадым-чы организастыг тургустунганын-га боттарынын өөрүшкүн илесте-риген. Эш Ровнов Тыванын хоор-айларын, суураарын каастал-га шимелдизче улуг кичээлге сал-гырын саналаан. Тыванын ном үндүрер черинин директору С. СУРҮН-ООЛ ном үндүрүкчүлери-нин мурунда база-ла изиг байыр чедирип, номун чурук каас-талганын экижидерин чурукчу-ларын улуг кичээлге салып, аңаа чогадымы өзү-биле ажиллап, илестерип кижирин чугаалаан.

Номун каастап чуратур график-чу-рукчуларын белеткээрине улуг ки-чээлге салгырын ол чугаалаан айткан. Тестерин режиссер Оюн СИН-ООЛ чурукчулар-биле театр-нын аразына быжыг харылаан тургузарын саналаан.

Октябрын социалист Улуг ре-волюциянын 50 чыл онгога бо-гаш В. И. Ленинни төртүнгөндө бээр 100 чыл болганына чурукчу-ларын чогадымы чедишкенин ужуражыр дээр амыдаштан эге-деп ажилдарын эргөжөк чугула-ын илеткелди болгаш санал берген өшөр онзап чугаалаан.

ВЛКСМ обкомунуң бирги секретары Г. ШИРШИН, шулукчу С. КОЗ-ЛОВА, чурукчу Т. ЛЕВЕРТОВ-СКАЯ олар санал бергеш, чурукчу-ларын болгаш уран шеверлерин чаа отрядын белеткээрине улуг кичээлге салгырын, чуруга уран чүдүгүн школаларын ажилдарын айткынын шүтү тургустунуң келгенин чугаалаанар. АКУШ-ка болур уругларын чогадымы ажилдарын илеткелдизче Тыва-нын бичин оолдар, уругларын эки ажилдарын кирип турарын эш Ши-рин дугаалаан. Тыва АССР-ниң культуру министринин ораалакчы П. САМОРОКОВ Кызылда чуруга студиянын ажилына доктап, чу-руга уран чүдүгүн дугайында лек-ция пропагандазын күштелдирерине улуг кичээлге салгырын саналаан.

Улусчу уран шеверлерин Х. ТОЙ-БУ-ХАА, Х. МОНГАЛБИИ олар бот-тарынын бирги съездинде санал бергенер.

Ажык чоңуң эстетиктиг кижиз-дилдизче кол кичээлге салгырын илеткелди болгаш санал берген өшөр чугаалаан.

Тывага Чурукчулар эвилелин тур-гузын организастыг айткынын чугаалашкан. РСФСР-ниң Чурукчу-лар эвилелинин тыла салбырын тур-гузуп, баштап черин кижигинер-инге өшөр В. ДЕМИН, С. ЛАНЗЫ, М. ПЕТРОВ оларны сонгаан. Дар-газы С. Ланзы, ораалакчы В. Де-мин, секретары М. Петров болган.

Т. КЫЗЫЛ-ООЛ.

ИВИЖИНИ ОГУ.

Фототюд А. Нугууранты.

Хулиганнаар чорукка удур демиселди күштелдирер

Курунени, хөй-нигитин, албан черлеринин ажилына саат ужу-раштырар, корум-чүрүм үрээр, ара-галаар, доктаамал ажил чок маң-гысталак кижилерин хөй-нигити бу-руу шаап турар.

Школа өөредилгезин ара кагаш, буурулгелерге доктаамал ажил-дайын турар аныктар хулиганнаар чорукка хөй-биле кирип турары хомудангыч.

Маана каш чиктектен ап көрө-дөй.

«УТКА 25 чылы» совхозта кем-херек үүгелдип турар аныктарын саны кымыраарын улуг, харын өзүп турар.

1964 чылдын сентябрь 1-де Нава Болан-оол Арыг-Узун суруга арага илешке, кады-биле чокшуп, база хамааты Седен Кызыл-оолдун ээ-зинче кирип бижеткен, оон калымын-га үргелдиг аар кемдешинин таварыштырган.

Совхозтун ажилчыны Михаил Шожут 1964 чылдын сентябрь 26-да эирээниин уламынан Иш-тин-Хем клуунга турган Жама Сан-чыт-оолдун бажыныче дом-биле сол, оон угаан-медердинге улуг зар-жыкты чедирген.

Он сес харым Саный Доржу 5 класс дооскаш, өөредилгезин каап, арагалаар чорукке илчээли-нин түңгелдизче артектен чылды сөөлүдөдир Түлүш Хуураактын амы-тынныга кыжанып, бажынын сонгазын буза шапкан бол-гаш школа мастерскаазынын сон-газын үрөп, дружинник Седиптин бажыныгга балды тулуп алгаш ки-рип кээп, эт-херекселин үрээрин орадашкан.

Чээрби аар чаа чедип турар аны-к оолдар Оскур Декабир, Намнай Дайбын-оол, Ховалыг Каздыр-оол олар назыны биче Монгуш Сарыг-оолду көгүлүп алган, Ак-Тургу чурттакчыларын 9 баш «шүкел-рин, 2 кастарын, Тамаара Жука-вныч эт-сепни оорлааннар.

Устунде алы кирген дүжөк ки-жилер 2—8 чыл чедир хосталга-зын казымын шиптиргенер.

Бо фактылар совхозта болуп ту-рар херектерин кезип-дир. Оон-биле чергелештир ийи-чангыс өлүк-чү чоруктар база болуп турар.

Он ырак эвесе, Жданов аттыг колхозту ап көргө, мырнай эске. Ында арагалаар, хулиганнаар, херек үүгелдир чорук кончуг эвеш. Партия, комсомолдун болгаш дружи-никтерин база эске-даа хөй-ни-ти организацияларын кижиздил-ге ажилы эки тургустунган. Жа-новчуларын үзегерин ап, кем-те-рек үүгелдирчилерге демиселди улам күштелдирер чугула.

Д. АГБААН.

Бөгүн республикага булуттагылап каап турар хун болур, сонгу-чөөн ре-йоннарга чамдык чердерге хар чаар.

Хат өй-тавында, аны-бүрү чүк уг-ланышкыныг. Кызылда шокар бу-луттарлыг, хар чагыс хун болур. Хат кошмактан өй-тавында чедир, аны-бүрү чүк угланышкыныг. Агаар-нын температурасы: республикага—1 градус сооктап 4 градус чылыг, Кызылга—0 градус хире.

Редантор Н. К. КУДАЖИ.

МАРТ 31-ДЕ

«НАЛЫРАЛ»: «Горькийниң чаш чораны» 9.30, 11.25, 1.20, «Ин-спентор болгаш дун» 3, 4.45, 6.30, 8.15, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: Уруглар дириг-чурутар 9.30, «Мухтар, менче!» 10.30, 12.30, «Уш угбалык» 2.30, 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: Уруглар дириг-чурутар 10, «Далай ачыкчы» 11, «Белелзэн Ферганадан келген» 1, 2.40, «Бум» 4.40, 6.40, 8.30 шак-тарда.

«ВОСТОК»: Уруглар дириг-чурутар 10, «Мороз» 11.15, 1, «Австралийиниң кадылгандыгы» 2.50, 4.40, 8.30, «Фотографияда кини» 6.30 шактарда.

ДИРЕКЦИЯ.

СПОРТ БОЛГАШ ШЫДЫРАА

ТОДАРГАЙЛАТТЫНГАН

ДЕЛЕГЕИНИН хөл-шымдыраа федерациясы СССР-ниң болгаш Югославиянын хөл-шымдыраа федерацияларына хөл-шымдыраа делегей чемпиону Тигран Петро-сян-биле ойнаар арге дээр 8 грессмейстерлерин аразында ужуражышкынынын хууса-зын тодараттырар дааскан. Хуу-саа тодараттыглан.

Апрель айнын 7-де Латвиянын таву—Рига хоорайга грессмей-стерлер П. Керес болгаш Б. Спас-ский олар 10 салгыын чорудар-

лар. 7 хонук соңнай хөл-шымды-раага делегей чемпиону чораш грессмейстер В. Смыслов Б. Гел-лер-биле тулчур. Тилекчилер

майнын төңчүзүнде, ниймүнү эге-зинде Ленинградка кээп ойнаар-лар.

Грессмейстерлер М. Тал—Л. Портиш; Б. Ларсен—В. Навоз

оларнын «сегиржиш алышкыны» Югославияга июль айнын сөөлү хүнеринде эгелээр. Тилекчи-лер аразында чартык финалдың маргылазы август болур.

Тыванын көдээ ажил-агый техникуму 1965-1966 өөредилге чылында өөреникчилер хүлээп алырын чарлап тур

ХУНДУСКУ САЛБЫРГА өӨРЕНИР ХУСААЗЫ

1. Агрономияга — 3,5 чыл
2. Зоотехнияга — 3,5 чыл
3. Бухгалтер үчүдү — 4 чыл
4. Көдээ ажил-агыйн механикастарты — 2 чыл 10 ай

КЕЖЭЭКИ САЛБЫРГА өӨРЕНИР ХУСААЗЫ

1. Агрономияга — 5 чыл
2. Бухгалтерия үчүдү — 4 чыл
3. Көдээ ажил-агыйн механикастарты — 2 чыл 10 ай

Ажылдаан стажыг кижилер техникумга киреринин дугайында билирининиң-биле кады, күш-ажыл дептеринен ушта бижээп хоолгазын кады көргүзөр. Ол ушта бижидилгенин буурулу чериниң удуручузу азы колхоз баштаар чери бадыккан турар ужурул.

Техникумга кирип турарлар өөредилге чылы эгелзегеже чедир хуусаанын иштинде ажил стажын бадыккан турар документтерин ынаа-ла четселзэн турар. Ол негелдени күсетпейн баар болза, өөреникчин техникумдан үндүрүп болур.

Өөредилге черинге келгеш, бодун көргүзөр документтерин төртүнгүниң дугайында херемел ийке-ле паспорт, курамында шериг хүлээлгелг болза, шериг намы четкенинин дугайында шын-зылга.

Ада-чурттуң Улуг дайынын кижиржилер техникумунуң ке-жээки салбырыга кирерде, Кызылда турум чурттаан турар болза, Ада-чурттуң Улуг дайыныга киржилгезинин дугайында районуң шериг комиссариятын шымзылаар чорудар.

Билириниңкини бо чылдын июнь 1-ден июль 31-ге чедир хүлээп алыр. КИРИРИНИН ЭКЗАМЕННЕРИ АВГУСТ 1-ДЕН АВГУСТ 20-ГЕ ЧЕДЕР.

(Кежээ өөренир салбырга бо үстүнде хуусаалар хамааржыр).

Техникумга кирерлер СССР-ниң Дээди болгаш тускай ортумак өөредилге черлеринин министрствозунуң бадылааны тускай про-грамма бузаар киреринин экзаменнерин дужаар: орус дыга (бижимел-биле), математикага (бижимел болгаш аас-биле).

Ону классты доосканынын орус дыга болгаш литературага (чогаалдыга), математикага (бижимел болгаш аас-биле) экзамен-нери дужааттышпаан, ийги курак хүлээп ал болур.